

wordt door de
kt.
angewozen be
dingen gezegd
zijn.
te lijnen soms
en ons de vrij

deze brochure
ertolkt zij niet
gedachtensoort

wat er in het
n getal is, kan
jongere Rth

ingstelling niet

ik dit schrijft
in volen gang
Osten geboorte
dienen ter ver
mschman door
apbt aan het

g In Frankrijk

voor zich legt
d zulk een in
en.

er veel meer
touwladder te
of een ploeg
hanteeren, met

en kleermakers
a draaglijk pak
oeren uit Bre
dien, zou men
te ontwikkelen

uitging, in zijn
ische persoon
te spreiden,
iben, getuigen

lossing in zijn
digs, niets uit
lie altijd staten
of droomerigs

peelschen durf
schap ongedig
issa feitenma
r is hij nood

ar naar schoon
eien, maar zijn
ouse cabins en
t
boek over „Het
and en herucht

als David Eri
or zijn zwaren
hi trok, bracht
en roer.

eld.
het landschap
milieu waarin
istus' persoon
een man van
tema van zijn
gekozen, met

Door zijn aan
terd hij echter
Hein, die van
ugden als eer
bezitten, als
schoonheid van
d stierf.

Christus (het
d, wondde
ied voor Jesus
den.

alleen in zijn
k in zijn aan
droeg hij niet
schrikken, zijn

artikel om zijn
roomheid ver

van religieuze
opstandeling
eefte bekomen
lachtenis niet

ijn talen, kan
heeft gekrenkt
onzen Heiland

k tot waardes

Wij blijven hem beschouwen als één, die den
Zoon Gods andermaal heeft gekruist.

Wanneer hij nog leefde, zouden we op hem toe-
passen de Johannische vermaning: ontvang hem
niet in uw huis en zeg tot hem niet: wees ge-
groet.

Zijn dood brengt daarin geen verandering.
Onze gansche ziel komt in opstand tegen het
werk, dat hij naliet.

Wij doen dan ook niet mede aan de mode van
onzen tijd om zoo iemand merkwaardig en inte-
ressant te vinden.

Onze verdraagzaamheid kan ons nooit ontnemen
onzen weerzin tegen den man, die onzen Heere
en Meester zoo gruwelijk heeft beleedigd.

In dit opzicht willen wij er niets van hooren,
dat tijd slijft.

— Staatscommissie voor het Hooger Onderwijs.

Met genoegen begroeten wij de instelling van
een Staatscommissie voor het Hooger Onderwijs.
Haar taak is na te gaan, of, en zoo ja, door
welke wettelijke en andere maatregelen:

1o. kostenbesparing op het openbaar hooger
onderwijs kan worden verkregen zonder dat het
peil van dit onderwijs in het algemeen wordt ver-
laagd, en

2o. de verhouding tusschen het openbaar en bij-
zonder hooger onderwijs nader kan worden ge-
regeld, zoodat het bijzonder universitair onderwijs
zich naar zijn aard beter zal kunnen ontwikkelen
dan op dit oogenblik het geval is.

De samenstelling van deze commissie blijkt ons
niet ongelukkig.

Rechts is er met een gelijk getal als links en
dan in verschillende nuances in vertegenwoordigd.

Mocht de instelling der Commissie de eerste stap
blijken op den weg, die tot vrije ontplooiing van
het Bijzonder Hooger Onderwijs leidt.

HEPP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Socialisatie of Bedrijfsorganisatie.

XII.

De eigendom.

Een aanvang is gemaakt met het onderzoek
naar de Schriftgegevens omtrent den eigendom.
Wij vonden in Gen. 1 en 2, dat a, de eigendom
moet afgeleid uit de schepping van den mensch
naar Gods beeld; b, dat het woen van den
eigendom bestaat in heerschappij; en c, dat
God de absolute eigenaar en de mensch slechts
rentmeester is. — en voorts in Israël: a, dat
de eigendom een reijgus karakter draagt, en
b, wortelt in de geslachten.

In het vorige artikel is uiteengezet, dat het bezit
in Israël zeer zeker niet een communaal bezit was,
zooals het socialisatie-ideaal wil, doch ook, dat
deze particuliere eigendom een bijzonder karakter
droeg. Het is geen individualistisch bezit, zooals
wij het kennen, doch de bezitter is de familie of
het geslacht, en reeds door deze communale regeling
heeft de Heere den privaten eigendom begrensd
en geknot. En waarom heeft God dat gedaan? Dr
van R. s. a., die hiervan uitgaat, dat het privaat
bezit een gevolg is van de zonde, en dus in het
paradijs alleen van heilig communisme willen weten,
beweren, dat in Israël iets van dien oorspronke-
lijken paradijs-toestand terugkeert. Waar dit volk
's Heeren uitverkoren volk is, en in zijn midden,
zij het dan typisch, het herstel gegeven wordt van
hetgeen door de zonde is verloren gegaan, moet
dat herstel, die vernieuwing zich ook openbaren
op het maatschappelijk terrein, en ziet ge in het
betrekkelijk communisme, dat, gelijk straks nog
nader blikken zal, Israël's bezitsregeling kenmerkt,
een herinnering aan het verloren, en een profetie
van het toekomstig paradijs. In deze beschouwing
ligt een waarheid, die ik liever anders formuleer.
M.i. (en ik kom daarop later terug), is in den
staat der rechtsheden niet enkel communaal bezit,
doch de harmonie, het evenwicht tusschen het pri-
vate en het communale, zooals die harmonie ook
ten volle op de nieuwe aarde zal weerkeren. En
ziet nu, dat evenwicht herstelt de Heere tot op
zekere hoogte onder Zijn volk. Hij heeft den privaten
eigendom niet op, om er alleen het gemeenschap-
pelijk bezit voor in de plaats te stellen, doch Hij
zorgt er voor, dat het individueele zich niet zoo
versterpen kan, dat het tot een misstand wordt,
die den socialen vrede verstoort.

Dat doet de Heere op onderscheiden wijze.

Hij geeft eerst aan het volk het Sabbatjaar.

Niet alleen moet elke week de sabbat gevierd,
doch ook om de zeven jaar moet de bodem een
rustjaar hebben, waarin de arbeid op veld en
akker gestaakt werd. „Zes jaren, zoo beveelt de
Heere, zult gij uw akker zaaien, en zes jaar uw
wijngaard besnoeien, en de inkomst daarvan in-
zamelen; doch in het zevende jaar zal voor het
land een sabbat der rust zijn, een sabbat den Heere;
uw akker zult gij niet bezaaien, en uw wijngaard
niet besnoeien. Wat vanzelf van uw oogst zal ge-
wassen zijn, zult gij niet inoogsten, en de druiven
uwer afzondering zult gij niet afsnijden; het zal een
jaar der rust voor het land zijn. En de inkomst
van den sabbat des lands zal voor u tot spijsje

zijn, voor u, en voor uw knecht, en voor uw dienst-
maagd, en voor uw daglooner, en voor uw bij-
woners, die bij u als vreemdelingen verkeerden;
mitsgaders voor uw vee, en voor het gedierte, dat
in uw land is, zal al de inkomst daarvan tot
spijsje zijn” (Levit. 25:3—7). Hieruit blijkt drieër-
lei. In de eerste plaats moest het land een rustjaar
ter eere des Heeren viere, en werd voorkomen,
dat de bodem door onafgebroken gebruik uitge-
geld, en het bezit ongestoord vermeerderd werd.
Ten tweede hield in dat jaar het privaat gebruik
(let er op niet bezit) van akker en wijngaard op,
en werd het particulier recht zoo beperkt, dat alle
arbeid verboden was. En ten derde mocht wat
vanzelf groeide niet geoogst of ingezameld, en dus
door den eigenaar in eigen schuren vergaderd,
maar moest, zoo van het veld weg, gebruikt, en
aan een ieder ten gebruike worden overgelaten. Dit
jaar bracht dus mee, niet een communaal bezit,
maar een communaal gebruik van akker en
wijngaard, en een communisme, dat in niet geringe
mate de uitwassen van den privaten eigendom
tegening.

Dit komt nog sterker uit in het jubeljaar.
De ordinantie daarvan lezen wij in Levit. 25
vers 8—13:

Gij zult u ook tellen zeven jaarweken, zeven-
maal zeven jaren, zoodat de dagen der zeven jaar-
weken u negen en veertig jaar zullen zijn. Daar-
na zult gij in de zevende maand, op den tienden
der maand, de bazuin des geklanks doen doorgaan;
op den verzoendag zult gij de bazuin doen door-
gaan in uw gansche land; en gij zult dat vijfzigste
jaar heiligen, en vrijheid uitroepen in den lande
voor alle zijne inwoners; het zal u een jubeljaar
zijn, en gij zult wederkeren een ieder tot zijne
bezitting en zult wederkeren een ieder tot zijn
geslacht. Dit jubeljaar zal u het vijfzigste jaar zijn;
gij zult niet zaaien, noch inoogsten wat vanzelf
daarin zal gewassen zijn, noch ook de druiven
der afzonderingen in hetzelfde afsnijden; want dat
is het jubeljaar, het zal u heilig zijn; gij zult
uit het veld de inkomst daarvan eten. Op dat
jubeljaar zult gij wederkeren ieder tot zijne be-
zitting.”

Uit deze instelling volgt drieërlei.

In de eerste plaats moest in dit jubeljaar, daar
het het zevende sabbatjaar was, de eisch van deze
laatste instelling gehouden worden. Ten tweede kon
iedere Israëliet, die gedwongen was geweest zich
voor schuld als slaaf te verkoopen, in vrijheid uit-
gaan, (zie verder Lev. 25:40 e.v.), en in de derde
plaats keerde het erfland, dat door achteruitgang
of verkoop in andere handen was overgegaan, tot
den oorspronkelijken erfbezitter terug (vgl. Lev.
25:28, 41; 27; 29). In Num. 36:4 wordt dan ook
van het jubeljaar gesproken, als van het jaar, waarin
de oorspronkelijke harmonieuze verdeling van den
eigendom, gelijk de Heere Zelf bij de inbezit-
neming van Kanaän gegeven heeft, hersteld wordt,
wanneer n.l. de vorsten van Gilead dit bezwaar
inbrengen tegen de toewijzing van de erve van
Zelafead aan zijn dochters: „Als ook de kinderen
Israëls een jubeljaar zullen hebben, zoo zou haar
erfenis toegedaan zijn tot de erfenis van dien stam,
aan welken zij zouden geworden zijn; alzoo zou
haar erfenis van de erfenis van den stam onzer
vaderen afgetrokken worden.” Het jubeljaar was
dus voor de bezitsregeling in Israël van het grootste
gewicht. Het brengt eigenlijk alle bezit weer terug
in de hand des Heeren. Het heft voor een oogen-
blik alle menscheijk eigendomsrecht op. Het maakt
Kanaän in den strikten zin des woords tot een
land Gods, en dan verdeelt de Heere het opnieuw
naar de ordeningen, die Hij eens aan Zijn volk
heeft gegeven. En in deze strenge beperking van
den privaat-eigendom lag onnoemelijk veel zegen
opgesloten. Daardoor werd voorkomen, dat het eene
geslacht verarmde, en het andere zich in weelde
haadde; dat de eene al zijn grond verloor, en de
ander groot grondbezitter werd; dat aan den eenen
kant het pauperisme, en aan de andere zijde het
kapitalisme geboren werd, en al dreigde in een
tusschen twee jubeljaren liggende periode het sociale
evenwicht verstoord te worden, het jubeljaar met
zijn heilig communisme bracht weer herstel, en
de verhoudingen werden door den Heere Zelf weer
in het rechte spoor geleid. Hiermede in nauw ver-
band noem ik even het recht en den plicht tot
lossing, gelijk we dien zoo schoon beschreven
en geïllustreerd vinden in de historie van Ruth,
en het zal meer dan duidelijk zijn, hoe de Heere
gezorgd heeft voor een evenwichtige verdeling van
het bezit.

Dit doet God nog door andere factoren.
Hier is te noemen, wat Israël voor den eeredienst
moest afstaan.

De privaat-eigendom werd ook beperkt door de
tienden en offers, die Gode moesten gegeven, en
waarin de Heere Zijn volk deed gevoelen; alles
is niet van u, maar van Mij. Ook dient met bij-
zonderen nadruk gewezen op de bezitsregeling voor
den stam van Levi. Deze stam had geen eigen
stamgebied, doch bewoonde bepaalde steden in het
midden der andere stammen, die dus van eigen
terrein moesten afstaan aan de knechten des Heeren.
Eveneens gaf de Heere een zekere beperking in de

nalezing op den akker (zie Ruth 2), en in het gebod,
dat ieder volle vrijheid had om in den wijngaard,
of op den akker van den naaste zich aan de
vruchten van veld en wijngaard te goed te doen
(Deut. 23:25 e.v.), en eindelijk waren er nog tal
van bepalingen, die door een zekere communale
regeling, het private begrepsden. Ik denk hier aan
het saamwonen der broeders, waarvan Deut. 25:5
spreekt, en hetwelk wijst op gemeenschappelijk
bezit. Voorts aan de gastvrijheid, die Israël tegen-
over vreemdelingen moest oefenen. In de derde
plaats aan die bepalingen, die zooveel mogelijk
heel het volk, ook zelfs de vreemdelingen deed
deelen in de opbrengst van het land, en de vroege
van den oogst, (Lev. 19:9 e.v.; 23:22; Deut. 16:11,
14; 24:19—22; 26:9), en eindelijk aan de her-
haalde opwekking tot hulpbetoon (Lev. 25:36—38;
Deut. 15:7—11). Nu moet wel worden toegestemd,
dat deze laatste ordinantien enkel zedelijke ver-
plichtingen zijn, wier vervulling van den eigenaar
zelf afhangt, doch in die voorschriften liet de Heere
Zijn volk duidelijk gevoelen, dat het privaat- of
liever het familie-bezit nimmer zoo mocht worden
opgevat, dat de bezitter er mee kon handelen naar
zijn believen. Zelfs aan het particuliere zit een
communale zijde, en God heeft Zijn volk telkens
gepredikt, dat het naar de eenheid en naar het
evenwicht van die beide had te zoeken¹⁾.

Dit laatste is het kenmerk van de Mozaïsche
wetgeving.

Zij is een toonbeeld van evenwichtigheid.

In het Mozaïsch recht, zoo merkt Dr Koffy-
berg terecht op, wordt naast de erkenning der
geestelijk-zedelijke vrijheid van den eenling, deze
ook altoos in organisch verband met de hem om-
sluitende gemeenschapskringen beschouwd. Naast,
zelfs dwingend tegengaan, van overmatigen rijkdom
aan een of ander productiemiddel, wordt er ook
alle zweem in gemeden van dwaze waardeschat-
ting van een bezitloos leven, of wel van een maat-
schappij gegrond op het communaal bezit der pro-
ductiemiddelen²⁾. En daarop valle hier de na-
druk. Beide, en het private en het communale
komen in den Pentateuch tot hun recht. In een
volgend artikel hoop ik hierop nog even terug te
komen, doch het verkregen resultaat leert ons reeds,
dat in Israël niet een entweeder-oder, een „of het een
of het ander” gesteld wordt, doch aan beide een
evengroot bestaansrecht wordt toegekend. En waar
we in Israël ontmoeten een, zij het dan schadu-
achtig, herstel van den paradijs-toestand, kan nu
reeds deze zeer voorloopige conclusie getrokken
worden, dat in den oorspronkelijken staat voor
beide, en voor den privaat-eigendom, en voor het
communale plaats was. Zij sloten elkaar niet uit.
Zij waren beide mogelijk, omdat geen zonde scherpe
begrenzing eischte. Of wij men, in het beeld Gods
ligt en het individueele en het gemeenschappelijke.

K. D.

¹⁾ Van En, n.w. blz. 331—335.

²⁾ Het Mozaïsch recht en zijn huidige sociale betekenissen,
Utrecht 1913, blz. 32.

WIJSBEGEERTE.

In de school der wijsbegeerte.

XVII.

De wijsbegeerte in dienstknechts- gestalte.

Het ging alles heel natuurlijk, zonder opzet...
Eerst botste het christendom tegen de Griekse
cultuur, zoodat de vonken er afvloegen.

Maar toen kwam een soort onstremgeland
contact met de schoone wijsheid, die de christenen
niet anders dan ten koste van de waarheid konden
verdoemen.

Tegen het heidensch element in de Hellenistische
wijsbegeerte bleef de kerk zich gloeiend verzet-
ten; men schroomde niet in menig opzicht de
Griekse filosofie een uitvinding van den duivel
te noemen; maar in de verdediging en vaststelling
van het leerdogma bediende de kerk zich, zonder
gewetensbezwaar, van de formeele denk-kunst der
Grieken, ja, gelijk we gezien hebben, nam men,
speciaal uit de Stoïsche zedeleer, bewonderde wijs-
geerige ideeën in de christelijke wereld over.

Toen kwam de groote architect, die met behulp
van de veroverde schatten der Griekse bescha-
ving een tempel bouwde.

Het was Aurelius Augustinus (gest. 430), door
Hofer „de grootste christelijke filosoof genoemd”.

Feit is, dat hij het theologische denken van de
middeleeuwen, hetzij door inspiratie, hetzij door
tegenstelling, beheerscht. Ja, welk christelijk den-
ken, ook nu, ontkomt aan zijn suggestie?

Het bekoorlijke in Augustinus is zijn „goddelijk”
kunstenaarschap.

Dit is tegelijk zijn kracht en zijn zwakte.

Bij hem niet het knutselen met Platonische en
Aristoteliansche begrippen, dat men bij de latere
scholastische dogmakweekers zoo dikwijls aantreft.

Het is bij Augustinus een onwillekeurig en ge-
niet gebruik van de wijsgeerige scholing, die hij
doorgemaakt had, om tegenover de ongelooft-
cultuur de christelijke denk-kathedraal te bouwen.

Zoo wat alle toentertijd bestaande wijsgeerige stel-
sels had Augustinus zelf doórlieft. Eerst was hij

Stoïcijn, toen twijfeljaar (Skeptikus), daarna Nieuw-Platonist.

Christen geworden, wierp hij gruwel den heelen filosofischen ballast buiten boord, maar hij kon zich niet van zichzelf, het zelfgewordene, ontdoen. Daarom werd hij christen wijsgeer en vindt men in zijn wereldbeschouwing het elliptische, tweemiddelpuntige (natuurlijk niet volstrekt, want in de diepte is alle christelijke wijsheid uit één bron), dat men later ook in de gereformeerde theologie aantreft, om te beginnen in onze beroemde belijdenis, waar gezegd wordt, dat wij God kennen door twee middelen, ten eerste door de schepping (dat is de natuurlijke, dus ook wijsgeerige kennis), en ten tweede, nog klaarder en volkomener, door het Goddelijk Woord.

Augustinus grijpt met gretige kracht beide hulpmiddelen aan.

Puur wijsgeerig is het uitgangspunt van zijn bespiegeling, als hij begint bij de zekerheid van het innerlijk zelfbewustzijn. Formeel op de manier als later de rationalist Descartes vangt hij hier aan met den twijfel. Augustinus ontdekt bij eerlijke zelfbeschouwing in zijn hart niets als onzekerheid, dwaling, en zonde. Maar, zoo concludeert hij, om te kunnen twijfelen moet ik bestaan. Wie twijfelt, weet, dat hij leeft, dat hij van de leugen verlost wil worden. Dus staat in den twijfel dit ééne vast: ik ben. (Dubito, ergo sum, — ik twijfel, dus ben ik. — Van Descartes is de gelijkluidende, maar niet gelijkwaardige, spreuk: Cogito (ik denk), ergo sum). De mensch weet, dat hij is, en wil de waarheid.

Augustinus vindt dus op den bodem der ontledigde ziel drie dingen, waarop hij verder kan bouwen, het zijn, het kennen en het willen. Deze drie-eenheid van zielsvermogens is ondenkbaar zonder een hoogere Drie-eenheid, die bestaat in God. Door een mystieken sprong komt dus de filosoof op het tweede en eigenlijke uitgangspunt (tevens rustpunt) van zijn denken, God, die het ware Zijn (almacht), het ware denken (al-wijsheid), en het ware willen (al-goedheid) is.

Het overheerschend vermogen is de wil.

Zoowel in den mensch als in God is de wil de diepe drijfkracht van het leven.

Augustinus spreekt hier een waarheid uit, die later door Calvin theologisch, en door Schopenhauer (eenzijdig) wijsgeerig, zou worden uitgewerkt.

In zichzelf nam de vrome peinzende stuwende wijsbron waar als de oorzaak van zonde en ongeluk (in onze Confessie, art. 15, wordt deze wil, in verband met de erfzonde, genoemd: „eene onzalige fontein, waaruit de zonde altijd als opwelkend water uitspringt”), en daarom zocht zijn ziel,

door het besef van onmacht tot verlossing gedreven, de rust in God, Wiens wil genade is.

Ja, boven dit kennen van den genade-wil steeg hij uit tot de erkenning van den volstrekten wil van het goddelijk welbehagen.

Zoo kwam Augustinus tot de leer der voorbeschikking, en vatte hij de geschiedenis, ook de tegenstelling van hemel en hel, op als onontkoombare vervulling van Gods eeuwigen raad.

Paulus (Rom. 9—11) was in Augustinus wijsgeerig herleefd.

Het ligt niet op mijn weg de gevolgtrekkingen te beschrijven, die de bisschop van Hippo gemaakt heeft uit het éénmaal gewonnen beginsel voor zijn zedeleer en voor de leer van de kerk.

In den opbouw van zijn kerkleer („De civitate Dei”) bewonderen wij meer de geniale virtuositeit (die ons herinnert aan het kunstenaarschap van Plato in zijn schepping van den „staat”), dan de ijzeren consequentie, waarmee hij de autoriteit Gods overdroeg op het aardsche kerkinstituut, aldus den grondslag metselend voor het Roomsche kerk-kysteen, dat zich toespitst in de profanie van den onfeilbaren paus.

Voor ons doel is het genoeg in Augustinus te toonen de geleidelijk voortgaande bemoeienis van de kerk om de cultuur te vereenigen met het christendom.

Bij Augustinus is deze vereeniging opsmelting, of liever, dienstbaar-making van de wereld aan de kerk.

Speciaal de wijsbegeerte wordt door hem totaal getheologiseerd.

Misschien kan men evenzoo goed zeggen, dat door hem de theologie is verfilosofeerd.

Prof. Honig („Godgeleerdheid en Wijsbegeerte”) zet tenminste zijn beeld op een wijsgeerig voetstuk in deze woorden: „Augustinus, die uitblonk door de fijnheid zijner waarneming, de scherpte van zijn verstand en de kracht zijner speculatie, heeft de filosofie grondig bestudeerd, heeft zich bij de uiteenzetting der christelijke waarheid van haar als eene hulpwetenschap bediend, ja zelf tot op zekere hoogte een christelijke filosofie voortgebracht. En niet dan tot haar eigen nadeel kan ook de wijsbegeerte hem voorbijgaan, dien Harnack noemde „de ware Aristoteles van eene nieuwe wetenschap”.

♦♦

Men onderscheide dus goed.

Een zuiver begrip van de wijsbegeerte als eigensoortige wetenschap vinden we bij den vromen kunstenaar, Augustinus, niet.

Ook een wetenschappelijke, dat is uit den wortel

dende was aan een gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing van zijn verstandelijke vermogens, waardoor het ten laste gelegde, indien bewezen, hem niet zou kunnen worden toegerekend. Deze vraag lijkt op het eerste gezicht nog al ingewikkeld, tets, wat ze met vele juridische formuleringen gemeen heeft, maar de inhoud komt hierop neer, dat de psychiater op grond van zijn onderzoek moet uitspreken, of de beklaagde tijdens het plegen van het misdrijf in een normalen of abnormalen geestelijken toestand verkeerd heeft, of hij goed bij zijn zinnen was, dan wel of hij de daad in een toestand of een vlaag van krankzinnigheid gedaan heeft.

In het eerste geval kan en moet het misdrijf hem worden toegerekend, en wordt hij dienovereenkomstig gestraft; in het andere geval, als hij de daad gedaan heeft in een toestand, waarin zijn verstandelijke vermogens zijn gestoord, of ook bij een zeer gebrekkige ontwikkeling van het verstand, zoals bij idioten, kan de dader niet toerekenbaar verklaard worden; hij wordt niet als verantwoordelijk beschouwd, voor zijn daad; hij mag daarom ook niet gestraft worden en hij gaat van de hand van den rechter over in dien van den psychiater, die dan als medicus adviseert, wat gedaan moet worden met den patiënt.

Evenals de geheele rechtshandeling gewoonlijk in het openbaar geschiedt, zoo wordt ook het oordeel van den psychiater in de gevallen, waarin dit door de rechtbank gevraagd is, in het publiek uitgesproken. Onder de verslagen van de rechtzittingen, die men in de couranten ziet opgenomen, treft men dan ook herhaaldelijk de uitspraken van de psychiaters aan.

Niet, dat zoo vaak een onderzoek naar de geestvermogens wordt ingesteld, maar in de gevallen, dat dit wel gebeurt, betreft het meestal een eigenaardigen vorm van misdrijf, of een bijzondere persoonlijkheid, waardoor juist deze gevallen in de dagbladen uitvoerig worden beschreven. Men denke bijv. aan het bekende proces van den beruchten moordenaar Landru, niet zoo lang geleden in Parijs gevoerd.

Wat nu onder de oogen van het groote publiek komt, wordt ook door het publiek beoordeeld, en soms wel eens verkeerd beoordeeld. De groote „Men” oefent wel eens kritiek op de uitspraken van de rechterlijke colleges, en evenzoo zijn er gevallen, dat „men” de juistheid van het oordeel van den psychiater-deskundige in twijfel trekt.

Natuurlijk bedoel ik hiermede niet, te zeggen, dat de rechter het steeds bij het juiste eind heeft

van de christelijke wijsbegeerte opbloeiende, theologie kan men moeilijk bij hem vinden.

In dit opzicht waren zelfs de genialeste kerkvaders nog een beetje argeloos.

Wat wij thans filosofie noemen, de denkkunst, redeneerkunst en kentheorie, beschouwden de oude kerkleeraren meer als een vak, dat in het christendom kwalijk paste.

Augustinus noemde een groepje vakken, waartoe hij behalve de logica en dialectiek (redeneerkunst) ook de wis- en sterrekunde rekende, de doctrina gentiliū (wereldsche wetenschap).

Wat de wijsbegeerte als vak-opbouwende wetenschap betreft, kwamen de kerkvaders ook niet tot het rijpe inzicht.

En nog minder was er sprake van de hoogste wijsbegeerte, die alle wetenschappen in een en cyclopaedisch stelsel vereenigt.

Dr. Kuyper zegt dan ook (in zijn Encyclopaedie der Heilige Godgeleerdheid), dat Augustinus niet de wetenschap der theologie als zoodanig heeft onderzocht, maar alleen als instrument der waarheid. — „Beter filosoof dan philoloog (taalkenner), meer systematicus (opbouwer) dan exegeet (uitlegger) voelde hij zich gedrongen, om, nog wel niet de theologie zelf, maar dan toch de theologische studie in te denken, en haar het spoor te wijzen”. — „Had Augustinus zijn taak nog strenger zin formeel opgevat, en ware hij nog ééne schrede verder gegaan, dan ware bij dezen grootsten denker onder de Vaders der Christelijke kerk ook het encyclopaedisch (het opperst wijsgeerig) begrip reeds tot ontluiking gekomen. Maar zóó kwam Augustinus niet” (Dl. I, 63—65).

Di is ook het oordeel van Prof. Bavink (Geref. Dogmat. I): „Er is geen kerkvader geweest, die zoo diep alle theol. problemen heeft ingedacht en zoo geworsteld heeft om tot eenheid te komen. — Hij is de meest christelijke en de meest moderne van alle kerkvaders. — Maar een theologisch, dogmatisch, systeem heeft Augustinus niet geleverd”. Nu is het een belangwekkend en boeiend schouwspel door de middeleeuwen heen die twee met elkaar bezig te zien, de theologie en de wijsbegeerte, samen opgroeiend, elkaar voortstuwend, beurtelings tegenstanders en bondgenooten.

De scholastische geleerden waren niet bang voor de wijsbegeerte, ze durfden zelfs de ware religie proklameeren tot de ware filosofie, en den echten christen den waren wijsgeer noemen, maar toch is dit (in onze oogen) niet meer dan een eerlijk woordspel.

De kerkvaderlijke spreken: Fides quaerit intellectum (het geloof zoekt wetenschap) en: credo in intelligam (ik geloof, opdat ik begrijp), moeten we

— denk slechts aan de gevallen, waarin een rechterlijke uitspraak in hooger beroep wordt vernietigd —; en evenmin, dat de psychiaters onfeilbaar zijn — ook zij verschillen onderling wel eens van meening! Maar dit geschiedt dan op grond van uitvoerige onderzoekingen, of als gevolg van verschillende beschouwingen en overwegingen. Maar „men” oordeelt vaak op grond van onvoldoende kennis van zaken.

Met name komt het in onze christelijke kringen niet zoo zelden voor, dat een psychiatrische uitspraak van ontoerekenbaarheid gelaakt wordt, omdat men meent, dat er niet voldoende ernst gemaakt is met de beschouwing van schuld en verantwoordelijkheid. Men denkt nog wel eens, dat een psychiater er naar streeft, onder den schijn van medische geleerdheid, een misdadiger eigenlijk als een beklagenswaardig individu voor te stellen, dat een slachtoffer is van zijn omgeving of omstandigheden, en er zelf heelemaal niets aan doen kan, dat hij een misdaad begaan heeft.

Deze beschouwing heeft m.i. thans geen reden van bestaan meer.

Wel wil ik toegeven, dat er voor deze redeneering eenige grond ligt in de historie. Wanneer we slechts een 50-tal jaren teruggaan, komen we terecht bij Lombroso, die wel het verst is gegaan in de voorstelling, alsof een misdadiger alleen omdat hij misdadiger is, ontoerekenbaar verklaard moet worden. Maar dit standpunt is in zijn uiterste consequenties nooit door velen gedeeld, en is thans over 't algemeen verlaten, ook door diegenen, die geen rekening houden met den Bijbel.

De wetenschap heeft ook haar ontwikkelingsgang. Evenals de leer van het materialisme grootendeels door de mannen van wetenschap verlaten is, en er veel meer gerekend wordt met allerlei psychische factoren, en de ziel als een zelfstandig iets wordt erkend — ik verwijs u hiervoor naar een rede van Prof. Bavink over: De overwinning der ziel —, zoo zijn ook de beschouwingen over verantwoordelijkheid en misdaad in den loop der laatste 50 jaren aan groote verandering onderhevig geweest.

Ik wil trachten in enkele artikelen iets over deze historische ontwikkeling mede te deelen, en kom zoo vanzelf tot de opvattingen, die thans vrij algemeen gehuldigd worden. Met enkele voorbeelden wil ik daarna de beteekenis van het psychiatrisch onderzoek aantoonen en de uitkomst, waartoe dit in verschillende gevallen leiden kan.

Amsterdam.

S. T. HEJDEMA.

POPULAIR WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

Misdadigheid en toerekenbaarheid.

Wie geregeld de dagbladen leest, vindt daarin meestal een rubriek over Rechtzaken, een rubriek, die nog al eens de belangstelling van de lezers trekt, omdat de meeste menschen, al komen ze gelukkig zelf niet in aanraking met de rechterlijke macht, toch zich interesseeren voor belangrijke processen. Vooral wanneer een vonnis geveld moet worden over beruchte misdrijven, is ieder, die hiervan af weet, nieuwsgierig om te vernemen, wat de beschuldigde zegt, hoe de advocaat hem verdedigt, en wat ten slotte de uitspraak van den rechter is. En hij zeer bijzondere processen toont zich die belangstelling ook in het groot aantal toehoorders, dat op de publieke tribune aanwezig is.

Nu heeft de rechter bij de beoordeeling van iemand, die van een misdrijf wordt beschuldigd, eigenlijk twee vragen te beantwoorden, en wel in de eerste plaats, of de persoon, die aangeklaagd is, de misdaad werkelijk begaan heeft, of hij dus schuldig is, maar in de tweede plaats de vraag, of zulk een persoon verantwoordelijk gesteld kan worden voor hetgeen hij gedaan heeft, m.a.w. of het gepleegd feit hem kan worden toegerekend. Er zijn n.l. gevallen, waarin iemand een misdrijf pleegt, zonder dat hij eigenlijk schuldig heeft, zonder dat het hem kan worden toegerekend. Ik bedoel niet, die handelingen, die als „per ongeluk” een medemenschen benadeelen of treffen; ook dan moet de rechter uitspreken, in hoeverre er van schuld sprake kan zijn. Maar ik heb het oog op de gevallen van abnormale geestelijke toestanden, van geestelijke stoornissen, die bij menschen kunnen voorkomen, en waarbij ze tijdens deze geestelijke stoornis of ook onder directen invloed daarvan een misdaad verrichten, hetzij diefstal, of moord, of brandstichting, of eenig ander misdrijf.

Wanneer het werkelijk vaststaat, dat een misdaad gepleegd is onder deze omstandigheden, wordt de dader niet toerekenbaar geacht.

Tekens wanneer een rechter of rechter-commissaris op grond van den indruk, dien hij krijgt van den beklaagde, of op grond van mededeelingen, hem door anderen gedaan, twijfelt aan de normale verstandelijke vermogens van den beschuldigde, laat hij hem door den psychiater (zenuwarts) onderzoeken. Dit onderzoek wordt meestal opgedragen aan twee psychiaters, aan wie de vraag wordt voorgelegd, „of beklaagde ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben gepleegd, lij-

verstaan a

die de wa

Ook de

de taak v

Het was

schap te m

onplooiën

ze ancilla

Door een

mondig he

zelf ook ir

gevaarlijke

Langzaa

solie (doo

Oosten na

opnieuw

Aristote

vergetelhe

binnen.

COTTES

ijk heb ik

voor uw s

Wi

De Schri

afstus lat

wier arbe

dragen wo

Bij de

de christe

ze heeft z

mede outv

letterkunde

Dat ze

spreekt we

van outple

aan de ni

voor haar

zing een

pressionis

lisme moe

zijn. De zie

is een ga

het christe

christen a

God en z

worpen b

christelijk

moderne

lijk steeds

moest o

Het is r

afvragen

beginsel z

letterkunde

zijn veela

christelijk

literatuur,

begeerde,

meer aan

een eigen

van „de M

gaan.

Na kan

op de vra

lijke litera

plege de

periodieke

quaestie z

wil ik op

waarmed

zeker ge

mindere,

— intege

maar men

moderne

is dan di

derne liter

niet alle

den, er is

naam een

ontwikkel

meenen z

Wilma,

auteurs z

wier werl

romans, d

een, heeft

van talen

compositie

Seigneur”

mag stelli

op christe

de vergel

niet-christ

natuur im

daarvan

van taal,

bewonder

geschapen

waarach

schien uit

geloovige

loeiende, theo-
den.
geniaale kerk

de denkkunst
ouden de oude
t in het chris-

akken, waartoe
redeneerkunst
le, de doctrina-

uwende weten-
rs ook niet to-

zan de hoogte
en in een en

cyclopaedie der
stus niet de
odanig heeft

ument der
philoloog (taal-
er dan exegese

u, om, nog wel
toch de theo-

haar het spoo-
jn taak nog in
re hij nog eens

ij dezen groot
Christelijke kerk
erst wijsgeerig

Maar zóóver
—65).

Bavinck (Gorol-
r geweest, die
it ingedacht en
d te komen. —

meest moderne
heologisch, dog-
niet geleverd.

moetend schouw-
die twee met
en de wijsbe-

voortstuwend,
zoorten.

niet bang voor
de ware religie
en den echen

ren, maar toch
dan een eerlijk

quaerit intellec-
en: credo m
ip), moeten we

waarin een rech-
t wordt vernie-
aters onfeilbaar

g wel eens van
op grond van
gevolg van ver-

vegingen. Maar
in onvoldoende

stelijke kringen
christische uit-
akt wordt, om

e ernst gemaakt
en verantwoor-
s, dat een psy-

schijn van me-
eigenlijk als een
stellen, dat een

enstandigheden,
en kan, dat hij

us geen reden

eze redeneering
neer we slechts
we terecht bij

in in de voor-
omdat hij mis-
I moet worden

te consequenties
ns over 't alge-
die geen reke-

verstaan als aanduiding van religieuze strevingen,
die de wetenschap opzochten voor de theologie.

Ook de wijsbegeerte kwam niet verder dan tot
de taak van een voorbereidende wetenschap.

Het was een eervol werk, de koningin der weten-
schap te mogen dienen, maar met haar eigen vlucht
ontplooiën kon de wijsbegeerte zich niet, zoolang
ze ancilla (dienstmaagd) bleef.

Door een natuurlijke wisselwerking heeft dit on-
mondig houden van de wijsbegeerte de theologie
zelf ook in haar ontwikkeling belemmerd en soms
gevaarlijke verwarringen teweeggebracht.

Langzaam maar zeker begon de Griekse filo-
sophie (door Arabieren en landverhuizers uit het
Oosten naar het Westen geïmporteerd) in de kerk
opnieuw, en nu veel sterker, op te dringen.

Aristoteles en Plato stonden op uit het graf der
vergetelheid en marcheerden de kerkpoort weer
binnen.

B. W.

Correspondentie. — B. K. is H. — Natuur-
lijk heb ik Prof. Heijmans te Groningen bedoeld. Dank
voor uw schrijven.

W.

LITERATUUR EN KUNST.

Nieuwe Boeken.

Wilma, Die Vrijwillig dragen.

De Schrijfster van dezen christelijken roman, is
al sinds lang een van de bekenden onder de auteurs,
wier arbeid door een christelijke overtuiging ge-
dragen wordt.

Bij de herleving onzer letterkunde in 1880 is
de christelijke literatuur niet achtergebleven, maar
ze heeft zich, zij het dan ook in langzamer tempo,
mede ontwikkeld in de richting, die de nieuwere
letterkunde ging.

Dat ze in dezen geen gelijken tred houden kon,
spreekt wel vanzelf. Immers de volkomen vrijheid
van ontplooiing, die het individualistisch beginsel
aan de niet-christelijke literatuur schonk, bestond
voor haar niet, wijl scherpe overtuigings-begren-
zing een cirkel rond haar trok. En ook haar im-
pressionisme, haar zielkundige ontleding, haar rea-
lisme moesten uiteraard van geheel ander karakter
zijn. De zielsmotie van den christelijken kunstenaar
is een gansch andere, dan van hem, die buiten
het christelijk beginsel staat, eenvoudig omdat de
christen alle dingen ziet in afhankelijkheid van
God en zijn zelfstandigheid daaraan altijd onder-
worpen blijft. Zoo kunnen we begrijpen, dat de
christelijke literatuur in de hooge vlucht, die de
moderne letterkunde nam niet meegaan kon, eigen-
lijk steeds meer achterbleef, zelfs achterblijven
moest op grond van haar beginsel.

Het is noodig, dat we hierop letten, als we ons
afvragen hoe het toch komt, dat het christelijk
beginsel zich niet meer gelden deed in de latere
letterkunde. De beginselen, waarvan deze uitgaat,
zijn veelal de volkomen tegenstellingen van het
christelijk belijden en dus moest de christelijke
literatuur, die enerzijds wel de vormvernieuwing
begeerde, maar aan den anderen kant toch veel
meer aan het oude gebonden bleef, zich eigenlijk
een eigen weg banen. Achter de groote pioniers
van „de Nieuwe Gids” kon ze immers niet blijven
gaan.

Nu kan ik in een artikel als dit niet ingaan
op de vraag naar het kunstgehalte in de christe-
lijke literatuur. Wie daarvan meer weten wil raad-
plege de verschillende christelijke tijdschriften en
periodieken, die in den laatste tijd met deze
vraagstelling zich in 't bijzonder bezig houden. Slechts
wil ik op het bovenstaande wijzen, als een element,
waarmede billijke critiek stellig rekenen moet. Want
zeker gelden voor christelijke kunst geen andere,
mildere, eischen dan voor niet-christelijke belletristie
— integendeel, ik zou haast zeggen nog meerdere —
maar men vergeet niet, dat de basis, waarop de
moderne christelijke kunst rust een geheel andere
is dan die, welke aan de door-niets-gebonden mo-
derne literatuur ten grondslag ligt. En al kan stellig
niet alle christelijke literatuur kunst genoemd wor-
den, er is toch geloof ik wel meer, dat op dien
naam eenigen aanspraak maken mag, gezien de
ontwikkelingsgeschiedenis, dan men oppervlakkig
meenen zou.

Wilma, een der anderen onder de christelijke
auteurs zooals ik al zei, behoort zeker onder hen,
wier werk kunst heeten mag. In de verschillende
romans, die ze gaf en vooral ook in kleinere schet-
sen, heeft ze zich doen kennen als een Schrijfster
van talent en van klaar inzicht in de moderne
compositie-eischen. Een schets als haar „Grand-
Seigneur”, die in het tijdschrift „Opgang” verscheen,
mag stellig gerekend worden onder het beste, wat
op christelijk-literair gebied is gepresteerd en kan
de vergelijking met algemeen-erkende kunst van
niet-christelijke zijde zeker doorstaan. Vooral in haar
natuur-impressiën ligt haar kracht; de weergave
daarvan is gewoonlijk even zuiver van visie als
van taal. En, wijl altijd er door heen fluistert de
bewondering en aanbidding van Hem, die dat alles
geschapen heeft, nadert ze veel meer de sfeer der
waarachtige schoonheid, dan vele, overigens mis-
schien uiterlijk meer artistieke geschriften van niet-
geloovige kunstenaars.

Aan den anderen kant echter valt in haar werk
duidelijk waar te nemen de omstandigheid, die ik
aangaf, n.l. dat de christelijke kunst met de ont-
wikkeling der literatuur geen gelijken tred houden
kon. Taal en stijl, geheel de conceptie eigenlijk,
zijn van het, nu reeds onderwetsche, tachtigers-
soort. Ik wil daarmee volstrekt niet zeggen, dat
het minder is dan de nieuwste productie, want in
de latere jaren ligt zeker het hoogtepunt niet van
de literatuur na 1880. Ik constateer alleen het feit
als een consequentie.

Ook de inhoud van Wilma's werk, de stofkeuze
dus, is niet van het moderne type, maar alweer is dit
geheel verklaarbaar uit het karakter en de ont-
wikkeling van dat karakter.

Daarom moeten we vooral niet te haastig zijn
met ons oordeel als zulke lectuur een onderwetschen
indruk maakt. Wie in dezen meet naar den maat-
staf der allernieuwste literatuur, stelt zich niet op
het juiste standpunt. Want de kunst, die chris-
telijk wil zijn, zal ten opzichte van de huidige
ontwikkeling steeds meer reserve moeten in acht
nemen en daardoor ook altijd den schijn van onder-
wetsch houden.

Een eigenaardige trek heeft mij altijd in het werk
van Wilma getroffen, een trek, dien ik ook weer
heb teruggevonden in „Die Vrijwillig dragen”. Er
hangt n.l. altijd een zeker waas van geheimzinnig-
heid over wat ze schrijft; sommige personen ziet
men als door een nevel, zoodat ze vaag blijven.
Daardoor blijft soms een zeker gevoel van onbe-
vredigdheid na, van niet-precies-begrepen-hebben.
Zelfs in het overigens zoo voortreffelijke „Grand-
Seigneur” ontkomt men daaraan niet. Men kan
eigenlijk niet diep genoeg doordringen in de psy-
chologie van zulk een geschrift en dat heeft ten
gevolge, dat het aroma van 't boek of de schets
verloren gaat. Het zich-geheel inleven in wat men
leest, wat toch voorwaarde is om wezenlijk een
boek te „genieten”, wordt daardoor zooveel moei-
lijker.

Van het eerste hoofdstuk van „Die Vrijwillig
dragen” b.v. begrijpt men zoo goed als niets. Wel
wordt, veel verder in 't verhaal, de hoofdzak dui-
delijk, maar dan is het moeilijk de draden, die
men in handen krijgt naar de juiste punten van
aanknooping te leiden. En in ieder geval is de
kracht van het eerste hoofdstuk aan u voorbij
gegaan.

Raadselachtige figuren zijn ook Johansen en de
dokter, bij wien Reynold, een der hoofdpersonen,
inwoont. Heeft men heel het boek gelezen, dan
klaart het vage wel wat op — maar volkomen
helder wordt 't nu toch niet. Dan gaat men fan-
taseeren, begint zelf draden van gebeurten te vlechten
en men raakt den gedachtengang van de Schrijf-
ster kwijt. Door het blijven van zulke figuren in
een mystiek waas, ziet men ook niet hoe de per-
sonen met elkaar in aanraking komen of gekomen
zijn en krijgt hun onderling contact, dat straks
de kern van 't geheel blijkt, iets toevalligs, iets
geforceerds.

Men meene echter niet, dat met deze enkele op-
merking het boek is geteekend. Want dan zou
men zich de lectuur van een belangrijke proeve
van christelijke romankunst onthouden.

Een overzicht van den inhoud te geven is mij
niet mogelijk. Ik zou dan al de draden los moeten
maken van hun verbandingen en dan is de span-
ning toch weg en krijgt men niets dan een op-
sommig van namen.

Hoofdzak is de geschiedenis van Reynold, die
na een ontzaglijken strijd en dank zij de alles
overwinnende christelijke liefde van anderen, op-
staat uit z'n zondedood tot een nieuw leven. En
het vrijwillig dragen, waarvan de titel spreekt is
dan het mede-worstelen in zijn strijd, het mede-
aanvaarden van zijn smaad, waartoe de liefde van
Christus de anderen kracht geeft. Mooi geteekend
is de invloed, die uitgaat van het getuigen voor
Christus, en het licht, dat daardoor opgaat over
de zielenonderheid van anderen uit Reynold's om-
geving. Er zit dunkt mij iets persoonlijks in dit
boek, iets zelf-doorleefds, wat er warmte en kleur
en zuiverheid aan geeft.

Goed geslaagd is vooral de teekening van 't milieu
in 't predikantsgezin, het centrale punt van 't heele
boek. De worsteling van den predikant zelf, de
glorieuze overwinning van z'n vrouw Emmy, die
het leed eener lichamelijke verminking vrijwillig
leert dragen, ze zijn sterk en zuiver van beelding.
Heel het boek door is die Emmy een mooie figuur,
natef en toch beslist, krachtig en toch altijd vrou-
welijk-zacht. Vooral is ze goed als de moeder van
haar kinderen, wier wolkenloze levensblijheid af-
straalt op haar zelf. Die kinderen en dan met name
het jongetje Pimmi, spelen een groote rol in het
boek, ook in Reynold's geschiedenis. En overal tref-
fen u tooneeltjes vol licht en tingeling van levens-
werkelijkheid, die de lectuur van dit boek telkens
weer aangenaam maken. Eigenlijk heeft deze roman
in z'n onderdeelen mij 't meest voldaan, meer nog
dan als geheel. Want bij het lezen van zoodanige
fragmenten bemerkt men de vage plekken niet,
die het geheel vertoont.

En nu de praktische vraag omtrent de waarde
van dit boek als lectuur in het christelijk gezin?

Die kan belangrijk wezen, als de lezers niet
te jong zijn. Een zielegesteldheid als die van Rey-
nold kan door te jonge menschen niet voldoende
worden doorpeild, om de kracht van het vrijwillig
dragen te gevoelen. Ouderen echter kunnen veel
aan het boek hebben; zij bemerken ook beter waar
het hier en daar naar „algemeene verzoening” neigt.

Als goede proeve van christelijke romankunst be-
groeten we dit boek, dat al z'n tweeden druk heeft,
met vreugde. Het mag zeker den naam van
„christelijke kunst” dragen, want ook aan de uiter-
lijke eischen van artistiekheid voldoet het onge-
twijfeld.

Het vinde vele nadenkende lezers.

C. T.

UIT DE AMERIKAANSCH KERKELIJKE WERELD door Dr HENRY BEETS.

De Inwendige Zendingsraad der Evangelische Kerken in Noord-Amerika.

Aan den oever van den Atlantischen Oceaan, te
Atlantic City, in het Zuidelijk deel van den staat
New Jersey, vergaderde verleden Januari eene zen-
dingscorporatie, van welke wij liet een en ander
wenschen mede te deelen aan de „Reformatie”-
lezers.

Die zendingscorporatie heet „Home Missions
Council”, een naam, dien wij hebben vertaald zoo-
als hierboven aangegeven. Ruim twintig kerkengroep-
en in Noord-Amerika zijn officieel vertegenwoordigd
op de vergaderingen van dezen Zendingsraad, die
in 1923 voor de zestiende maal te zamen kwam.
Zooals de naam uitdrukt is dit zendingslichaam een
„Raad”, met niet meer dan beïnvloedende functie,
zonder dat een der kerkengroepen er aan verbou-
den, gebonden is om de genomene resoluties uit
te voeren. Het doel van de „Council” is „om ge-
meenschap, conferentie en coöperatie te bevorderen
tusschen christelijke organisaties die zendingswerk
verrichten in de Vereenigde Staten en hunne be-
zittingen en Canada”. Allerlei arbeid wordt door
den Raad opgedragen aan commissies van tien
tot een paar dozijn leden, waarvan het lidmaatschap
verdeeld is onder de verschillende aangesloten ker-
kengroepen.

Een van die commissies houdt zich bezig met
het ontwerpen van de beste plannen voor ker-
kelijke gebouwen van allerlei aard. In een nieuw
land als Canada en de Vereenigde Staten is het
noodig allerwege gebouwen op te richten voor ge-
meentelijken en zendingsarbeid. Ook de talrijke Zon-
dagsscholen, die in Noord-Amerika als regel van
plaatselijke kerken uitgaan, eischen telkens nieuwe
gebouwen. Nu kan men voor zooiets natuurlijk
allerlei architecten employeeren, doch de praktische
zin onzer Amerikaansche kerkelijke autoriteiten
leidde tot de gedachte, dat het heel wat goedkooper
zou zijn, als men eene commissie had, die alle ker-
kengroepen dienen kon met wat wij hier noemen
„Standard building plans”. Dat was mogelijk, omdat
men allerwege in hoofdzak dezelfde behoeften had
en ongeveer hetzelfde bouw materiaal gebruiken kon.
Een boek met bouwplannen van allerlei aard werd
vóór enkele jaren uitgegeven. Een nieuw boek is
nu zoo goed als gereed. En voor een veel kleiner
bedrag dan anders noodig kunnen de betrokkene
partijen nu hare bouwplannen met toebehooren er-
langen. En niet alleen kost zulks veel minder geld,
maar daar de ervaring van allerlei groepen ten
dienste staat aan het geheel, kan men ook allerlei
fouten in het bouwen ontwijken.

Een tweede algemeene commissie houdt zich bezig
met publicatiezaken.

De Amerikaan geloof in de macht van de pers.
En om door middel van dagbladen zoowel als
van kerkelijke bladen het publiek op de hoogte te
houden van het voornaamste kerkelijk gebeuren, be-
staat er een persbureau, dat allerlei berich-
ten omtrent den arbeid der kerken verzamelt en
geregeld de wereld instuurt door middel van losse
bladen, de zoogenaamde „clipsheets”, die gratis ge-
zonden worden aan al de bladen van onze Republiek
en Canada. Daardoor is het vooral, dat er zooveel
z.g.n. kerkelijk of godsdienstig nieuws te vinden
is in de kolommen der „grootte pers”.

Doch dat is niet de eenige arbeid dezer publicatie-
commissie. In verband met eene andere organisatie
worden er elk jaar leerboeken opgesteld, de
zoogenaamde „textbooks”, die de talrijke zendings-
kringen onzer Amerikaansche christenheid dienen
met studieboeken. Zoo werd er verleden jaar in
zoo goed als alle evangelische kerken studie ge-
maakt van het Negerprobleem in ons land.

Van een leerboek, voor de rijpere jeugd en de
vrouwen-zendingsverenigingen, werden bij de zes-
tigduizend exemplaren verkocht. Wij bedoelen „The
Trend of the Races” — door een neger geschre-
ven — een doctor in de filosofie. Een dergelijk
boek, bedoeld voor zendingsverenigingen voor een
jonger geslacht, vond eene afname van bij de twee-
endertigduizend exemplaren, en een derde boek,
voor kinderen bestemd, had een afzet van ongeveer
12.000. Voor 1923 zullen twee of drie boeken dienen
om de jeugd van Noord-Amerika te onderrichten
in de idealen onzer natie als een christenvolk. Het
ligt voor de hand, dat eene natie-wijde studie van
dezelfde onderwerpen een machtigen invloed uit-